

Jeg-klaustrofoben (Arbejdstitel)

Forestillingen vil være en cross-over mellem musik, lyrik, filosofi og teater. En provokerende, humoristisk og kritisk forestilling om, hvordan karrieremennesket – som moderne menneskeideal ført ud i sin yderste konsekvens – ender med, at kære vor tids Eichmænd som helte.

Peter Laugesen vil, med udgangspunkt i Hannah Arendts politiske tænkning, hendes brevvekslinger med Jaspers, Blüchener og ikke mindst hendes eget liv, skrive sig ind på et jeg-klaustrofobisk menneske anno 2010. Et menneske der overvældes af højdeskræk når Hannah udfolder sin specialitet: AT TÆNKE UDEN GELÆNDER. Peter Laugesen skrev teksterne til "Jailbird" og "Babelstorm – en sæbeopera" jeg satte begge forestillinger op i Teatret Opus X' regi. Vores samarbejde er og har været en udforskning af sammenspillet mellem poesien og teatret. Hvordan kan vi få poesien som selvstændig kunstart og teatret til at spille sammen og danne noget tredje? I Danmark har vi ikke en dramatisk tradition, der spænder fra Heiner Müller til René Pollesch, men vi har en Peter Laugesen, der kan og vil udfordre teatret – og jeg ved fra tidligere produktioner, at jeg har tilstrækkelig med hår på brystet til at tage denne udfordring op og føre forestillingen ud i livet.

Scenograf og videokunstner Merit Fakler fra Berlin vil stå for scenografi og video. Ralph Denzer fra New York, vil komponere og spille musikken – hans musikalske rødder ligger netop i New Yorks undergrunds jazz, som vil være udgangspunkt, men ikke endepunkt for projektets musik. Han vil danne duo med saxofonisten Finn Wiesner fra Berlin.

En Købmandsbutik for tanker

Hannah Arendt mente, at hun "drev en lille købmandsbutik for tanker".

Hvem var denne Hannah Arendt egentlig? Hvad skal vi bruge en gammel støvet filosof i en købmandsbutik til i år 2008? Tanker på hylder i en butik? Var de overhovedet til salg?

En tanke om umenneskeliggørelse

Holocaust var i dobbelt forstand et vendepunkt i Hannah Arendts liv. Hun flygtede fra Tyskland til USA i 1938, og hendes afhandling om retssagen i 1964 mod nazisten Eichmann, der som embedsmand havde stået for organisering af deportationen af jøderne til udryddelseslejrene, vendte bogstavelig talt bunden i vejret på hendes filosofiske karriere og politiske tænkning.

Tanken: "at udryddelsen af jøderne under holocaust først og fremmest er ufattelig i ordets bogstaveligste betydning – ikke til at fatte med den menneskelige forstand", er i sig selv pinagtig indlysende.

Men er jødeudryddelserne ikke en fjern virkelighed, der intet har at gøre med vores liv i dag? Vi har fundet de skyldige og de skyldige er blevet straffet – vi må se at komme videre. Vi skal ikke blive hængende i historien, men tænke positivt og fremadrettet.

Hannah Arendts spørgsmål: "Hvordan kunne noget så grusomt, umenneskeligt overhovedet ske? Hvordan kunne det komme så vidt, at al menneskelighed og værdighed blev sat ud af spil? er lige så indlysende, som den moralske fordømmelse er en selvfølge. Og alligevel bliver vi nødt til at gentage spørgsmålet, når fortiden i forbindelse med folkemordene i Bosnien, Rwanda og Sudan indhenter os: "Hvordan kan disse bestialske grusomheder overhovedet finde sted?" Forkasteligheden er indlysende. Det er en radikal ondskab, både hvad angår antallet af ofre, måden de er "slaget" på og den totale fornægtelse af menneskeligheden hos både ofre og forbrydere. Anerkendelsen af den andens menneskelighed er systematisk og effektivt blevet sat ud af spil.

Familiefædre gik på arbejde i udryddelseslejrene i Auschwitz, Birkenau, Treblinka etc. De passede deres job med produktionen af lig uden at blive flænset i sjælen. Adolf Eichmann sendte 6 millioner jøder til udryddelseslejrene, vel vidende hvad der ventede dem. Han kunne uden problemer leve et ubekymret liv.

Læger og lærere i Rwanda kunne, også uden problemer, dræbe de af deres patienter og elever der er Tutsier? En mor med et barn på ryggen kunne dræbe en anden mor og hendes barn med en machete.

Serbiske militser systematiske voldtægt af muslimske kvinder. Udryddelserne i Dafur. Overgreb i fængslerne Abu-Ghuraib og Guantánamo.

Og falder personalets behandling af beboerne på institutionen Strandvænget og opbevaringen af flygtningefamilier på flygtningecentrene ikke også ind under denne kategori – fornægtelsen af andres menneskelighed? Befinder os på starten af en glidebane – hvor vi begynder som embedsmænd og ender som Eichmænd?

Umenneskeliggørelsen i praksis

For at det konkrete fysiske overgreb (voldtægt, henrettelse, gasning) skal kunne finde sted, er det en mental forudsætning, at offeret umenneskeliggøres af gerningsmanden.

Det er muligt, at få normale mennesker til at demonstrere en sådan fortrængning, at de fuldstændig ”glemmer”, hvad medmenneskelighed er.

I tilfældet Eichmann er ondskaben et udslag af ”tankeløshed”, bekvemmelighed og et moralsk forfald, hvor evnen til at skelne mellem rigtig og forkert er mistet.

Denne overfladiskhed er aktivt tilkæmpet i forsøget på at glemme konkrete medmenneskers konkrete lidelser. Han er blottet for dybe motiver. Hans egentlige skyld ligger i, at han ”glemte” at tænke på, at det rent faktisk var mennesker, der blev transporteret til udryddelseslejrene og ikke nummereret stykgods.

Passer Hannah Arendts diagnose om tankeløshed og umenneskeliggørelse ikke på det moderne straighte menneske, Animal laborans (det arbejdende dyr)? Eller - Psykopaten som tidens fremherskende socialkarakter.

Et moderne menneskeideal - Det straighte menneske eller Animal laborans (det arbejdende dyr)

Dette moderne menneskes - karrieremenneskets - verdensbillede er uhyre ukompliceret. Ja, det er nærmest en karikatur af, hvad det vil sige at være menneske. Der er kun én verden og så alle jeg'erne, der er på vej. Eller dybest set kun et jeg, mit eget, der skal sætte sine spor. I denne jeg-klaustrofobi skal dette ene jeg, mit jeg, være innovativt og visionært, det skal kunne stå frem og forme sig selv.

Jeg kan hyre mig en coach til at sætte dette verdensbillede på oneliners, så det ligner visioner, så jeg kan styrke min profil, så jeg kan sælge mig selv, så jeg kan forøge efterspørgselen og dermed min markedsværdi.

Alle sider af livet indgår i denne billedskabning: påklædning, frisure, kropslig fremtoning, personlighed, sociale kompetencer, og hvad jeg i øvrigt skulle have af kompetencer og forcer, der kan omsættes på markedet. Dette billede skal kunne afbildes i mit CV. JEG er mit CV. Mit CV er MIG.

Arbejdet er en livsform, en livsstil, en livsholdning. Det har bredt sig ikke blot ind i privatlivet, men også ind i vores indre. Når vi skal være omstillingsparate og fleksible, er det ikke kun for at fremme karrieren, men også for at optimere og forbedre os selv som toptunede, effektive mennesker. Det er gennem arbejdet, vi skal realisere os selv. Arbejdet er således livets mening. Og livets mening er arbejdet.

Vi er først og fremmest forbrugere eller blot brugere. Vi bliver frataget vores ansigt og indgår i endeløse statistiske undersøgelser, hvor vi bliver reduceret til normalværdier.

Det der er farligt i denne statistik- og evalueringsrus, der har bredt sig ned i de mindste detaljer af vores liv, er det grundlæggende menneskesyn, der ligger bag: Vi reduceres til en handelsvare i hinandens jeg-købmandsbutikker. Kan jeg ved en lille investering få et stort udbytte. Er jeg et menneske, der på alle planer har ”overskud” eller har jeg ”underskud”.

Det hedder ikke længere venner og bekendte – det er vores sociale netværk.

Opfylder vi således de første kriterier, der er nødvendige for at blive rigtige Eichmænd, nemlig: umenneskeliggørelsen af hinanden og os selv?

Målet, det friktionsfri samfund, helliger midlet, Eichmænd

For det moderne menneske i dagens Danmark – homo laborans – er, både evnen til tankeløshed og en ”kompetence” i umenneskeliggørelse, væsentlige kvalifikationer for et succesfyldt liv.

Det er dygtigheden til at koncentrere sig om de væsentlige facts, underbygge dem med statistikker og have nogle effektive styringsværktøjer, der sikrer succes. Denne strategiske handlen har vundet hævd dybt ind i vores personlige relationer

Når hastighed og effektivitet er et mantra, og målet er en uendelig acceleration – er det ideelle menneske en maskine. Det bøvlende, bøvsende og pruttende menneske med alle dets særheder skal elimineres – udslettes. Det er selve mennesket, det menneskelige, der står i vejen for det højere ideal. Selv sproget bliver ofret på accelerationens alter – målet er en kommunikation i overskrifter – kort og friktionsfrit. Idealet er et friktionsfrit samfund uden nogen eller noget til at bremse hastigheden og effektiviteten. Vi starter med at udrydde og normalisere der, hvor modstanden er størst. Muslimer, Christianitter, autonome eller andre ”asociale” elementer. De der ikke ønsker eller kan bidrage til det gnidningsløse samfund. Vi kan måske ikke sætte dem på et tog til Birkenau, men nogen af dem kan vi da sende med en flyver til Bagdad eller et tog til Bosnien. Vi kan lade vore Eichmænd udtænke strategier for en normalisering af ”de Entartete”, der skal ”artes ind”.

På trods af at temaet er dystert - til tider makabert –grænsende til det absurde og groteske, vil forestillingen være munter, poetisk og skarpt filosoferende. Den vil være en kamp **imod** tankeløshed og umenneskelighed og **for** tanken som en sanselig proces og **for** det bøvlende menneske, mennesket som friktionskraft.

(Poul Storm)